

N:o 26.

Af Herr **Stjernspetz**: *Angående åtskilliga ändringar och tillägg i den af Kongl. Maj:t föreslagna lag om allmänna värnpligten.*

Motion

att af de approberade värnpligtige ett genom lag bestämdt antal, afsedt för liniens behof vid mobilisering, årligen må uttagas till undergående af 90 dagars öfning och återstoden, afsedd att i krigstid ersätta afgangen bland linietrupperna, må underkastas endast en kortare öfning på 30 dagar i likhet med vår nuvarande beväring.

Det torde icke af någon kunna förnekas, att den nu framlagda Kongl. propositionen om landtförvarets ordnande ställer mycket stora fordringar så väl på hvarje samhällets medlem som på statsverkets tillgångar emot hvad hittills varit fallet. Att derföre nedsätta dessa fordringar utan att förminska härens beräknade styrka och krigsduglighet samt göra det möjligt att med tillförlitlighet uträkna kostnaderna, är ändamålet med denna min motion.

Då nummerdragning i samband med värnpligten förut varit föreslagen, har afsigten med densamma hufvudsakligen varit att hålla stammen fulltalig. Att en sådan nummerdragning, vanligen kallad lottning,

rönt ett kompakt motstånd är allom väl bekant och ingen kan förundra sig deröfver, synnerligast så länge det varit fråga om att derigenom hålla en i öfrigt värfvad stam fulltalig. För min del skulle jag aldrig vilja understödja, än mindre föreslå lottning i *sådan* afsigt. Meningen med den nummerdragning jag här går att förorda är endast den, att hvarje årsklass beväring derigenom delas i två delar, af hvilka endast den ena delen öfvas den längre tid som är föreslagen eller kan komma att bestämmas och den andra en kortare tid; för öfrigt båda i läger och på ett fullkomligt likartadt sätt. Den ena delen utgör ej mera stamtrupp än den andra. Den enda skilnaden, som dock mycket hastigt utplånas, uppstår blott i krigstid vid sjelfva mobiliseringen. *Hela* årsklasserna inkallas då till depôtorna eller regementenas öfningsplatser, de längre tid öfvade för att genast med stammen bilda liniearmén och snarast möjligt rycka i fält, de mindre öfvade för att omedelbarligen undergå 5 à 6 veckors vapenöfning, hvarefter äfven de sändas till fälthären för att utfylla de första luckorna och förstärka densamma. Fälttåget skall knappast kunna vara mera än börjadt, ännu mindre slutadt, innan således äfven desse senare få strida för fäderneslandet. Mången skulle häraf kunna tycka att en nummerdragning vore mindre behöflig, men jag tror mig i det följande kunna visa att den snart sagdt är absolut nödvändig och alltid blir nödvändig, så snart man tager den allmänna värnpligten i större anspråk för försvaret.

Landtförsvarets herrar komiterade hafva i sitt betänkande, sid. 80 och 81, beräknat de *krigsduglige* värnpligtige att efter den 31 December 1897 årligen utgöra blott 26,565 man, oaktadt folkmängdstillväxten och oaktadt man redan, enligt komitébetänkandets bilaga IV, sid. 29 och 38, sett desamme för t. ex. år 1879 uppgå till 29,971 man och för qvinnenniet 1876—1880 i medeltal årligen till 27,773, utom Gotlands, som belöper sig till något öfver 300 man, och de å sjömanshus inskrifne sjöfarande, som enligt nu gällande förordningar, ej äro underkastade beväring smönstringar, men af hvilka nu, enligt Kongl. Maj:ts proposition om sjöförsvarets ordnande, skola uttagas 500 man. Efter den af komiterade antagna folkmängdstillökningen för år 1897 samt i enlighet med det faktiska förhållandet under nämnda qvinnennium och med nyssnämnda båda tillägg borde den krigsdugliga årskontingenten i stället uppgå till 31,600 man, en skilnad emot komiterades antagande af ej mindre än 5,000 man i rundt tal. Såsom skäl för denna nedsättning anföra komiterade, att de blifvande strängare fordringarne vid läkarebesigtningarne skulle

verka denna nedsättning i antal. Detta påstående om strängare läkarebesigtningar saknar emellertid all grund i följd af komiterades eget förslag till värnpligtslag. Enligt hittills gällande stadganden, som senast skärptes så mycket sig göra låter år 1870, approberas till beväring *endast* de som äro *fullt vapenföre*. Men i den föreslagna värnpligtslagen lyder § 7 ordagrant sålunda: »*Vapenför* värnpliktig inskrifves till vapentjenst; *öfrige* värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige.» I den föreslagna lagen se vi således att ej ensamt *vapenföre* skola utskrifvas, utan äfven en hel del andre, som kunna uppfylla fordringarna för de *icke stridande* — ett nytt slags manskap, hittills okänt i vår beväringarförfattning — och det är sannerligen icke ett obetydligt antal *icke vapenföre*, som sålunda skola uttagas. Vid härens mobilisering, (se bil. III. litt. A. 1.) erfordras nemligen icke mindre än 22,822 beväringar ensamt af första uppbådet till sådana befattningar som kockar, trosskuskar, trossdrängar, förare af reservhästar, renskrifvare, handtverkare, sjukskötare m. fl. och för fyllande af detta behof måste *af hvarje första årsklass* uttagas icke mindre än något öfver 5,000 värnpligtige, hvilka också, som af mobiliseringstabellerna synes, ingå i den af komiterade ofvan angifna styrkan 26,565 krigsduglige värnpligtige. Men äfven andra bestämmelser finnas i den nya värnpligtslagen, hvilka likaledes komma att verka en *betydlig* tillökning af approberade värnpligtige emot hvad hittills varit fallet. Genom den föreslagna inskrifningsnämndens inrättande och de skärpta kontrollerna för de värnpligtiges inställelse till mönstring, komma de hittills så skarpt anmärkta missförhållandena, hvarigenom icke mindre än 20,086 man i medeltal årligen under de senaste 5 åren (se bil. IV. sid. 29) undanhållit sig från mönstring, att till en stor del upphöra. Som det härigenom uppkommande tillskottet emellertid icke till siffran kan bestämmas, vill jag ej heller införa något antal härför i mina beräkningar, ehuru man utan fara för att räkna för högt, skall kunna antaga denna tillökning till minst 3,000 man årligen. En annan ny orsak till ökning af de värnpligtiges antal emot förr, ligger uti den nya lagens bestämmelse, § 6, att krigsduglige ynglingar, äfven *före* 21 års ålder må, ända till 10 procent af årskontingenten, få fullgöra sin vapenöfning, med skyldighet att likväl tillhöra första uppbådet intill dess sex år förflutit från och med det år desse ynglingar fylla 21 år. Huru stor tillökningen härigenom blifver, lemnar jag äfven å sido, men att den ej torde blifva så obetydlig, bör man kunna antaga på den grund att det *nästan alltid* är fördelaktigast för hvarje ung man att så tidigt som

möjligt vara qvitt sin beväringsexercis, för att sedan kunna orubbadt egna sig åt sitt blifvande yrke, af hvad slag det vara må.

Med dessa bestämmelser för ögonen, finnes ej någon antaglig grund som berättigar antaga de *krigsdugliges* antal efter den nya värnpligtslagen proportionsvis mindre än hvad det *vapenföra* antalet för närvarande är. Det ligger tvärt om i öppen dag att antalet kommer att blifva *betydligt* större i jämförelse med hvad nu är förhållandet, och kommer således den af mig ofvan beräknade 1:sta årsklassens styrka af 31,600 man att efter all sannolikhet blifva alldeles för låg.

Vidare hafva komiterade från sin beräknade årskontingent 26,565 värnpligtige afdragit hela det för året behöfliga antalet rekryter för befälkader, spel och stamtrupp vid så väl hären som flottan, hvarigenom den egentliga beväringstyrkan för hären, som årligen skulle vapenöfvas, nedgår till 18,592 man (bil. III lit. E) de 5,000 man icke stridande häre inbegripna. Enligt de beräkningar jag här nedan gjort skulle samma styrka rätteligen komma att utgöra 28,547 man. Från den ofvan af mig angifna approbabla beväringstyrkan, 31,600, bör nemligen endast afdragas skilnaden emellan det nya rekrytbehofvet, 5,500, och det som redan nu utgår, 3,047, hvilken skilnad gör 2,453. Likaledes bör för rekryteringen af härens officerare, underofficerare, civilpersonal samt spel endast afdrag ske för rekryteringen af skilnaden emellan nu befintlig sådan personal och den i nya förslaget behöfliga, hvilken skilnad utgör omkring 1,800 personer. Med antagande, i likhet med komiterade, af en 20-årig tienstetid i genomsnitt för desse, erfordras härför en årlig rekryteringskontingent af ej fullt 100 man. Derjemte bör afdrag äfven ske för flottans behof af 500 man beväring. Hela afdraget från den approberade beväringstyrkan blifver således blott 3,053 man, hvarigenom den till vapenöfning utgående beväringstyrkan blifver den ofvan anförda eller 28,547 man, eller ett komiterades beräkningar öfverstigande antal af 9,955, som lugnt kan jemnas till 10,000 man.

Det är gifvet, att i samma mån som komiterades beräkning af antalet krigsduglige värnpligtige är för låg, i samma mån komma statsutgifterna för beväringens årliga öfningar att ökas utöfver den af dem beräknade kostnad, äfvensom antalet och kostnaden för det härtill behöfliga befålet, hvarjemte komiterades tabell öfver förlorade dagsverken kommer att visa helt andra och högre siffror.

Men vidare. Vårt land eger naturliga tillgångar för en mångdubbel odling, industri, handel och sjöfart, mot hvad deraf för det närvarande

finnes, hvarföre vi också hafva utsigt till en fortgående, nästan obegränsad folkmängdsökning äfven efter år 1897. Med denna följer i samma mån äfven en lika obegränsad tillökning i kostnaderna för landtförsvaret, då man håller fast vid grundsatsen att *alla* värnpligtige skola göras lika skicklige till fäderneslandets försvar. Dessa kostnader komma derjemte efter all sannolikhet att stiga i ännu högre proportion genom ökade fordringar på öfning och utrustning, och man kan sålunda, med antagande af den nya lagen i oförändradt skick, *aldrig* emotse en lindring i försvarsbördan, utan tvärt om en bestämdt gifven fortgående ökning. Genom att bestämma ett *visst antal*, som hvarje år uttages till den längre öfningen, har man äfven till ett *visst belopp* fixerat kostnaderna, hvilka sålunda komma att trycka allt mindre och mindre ju mera folkmängden och statens tillgångar växa, och i en sådan framtida utsigt finner jag för min del en ej ringa tillfredsställelse för de känbara uppoffringar, som genom den nya härordningens antagande komme att utkrävas.

Beväringens manskapets antal må emellertid i en framtid uppgå till hvilket antal som helst, *ett* bör likväl klart kunna framstå af hvad jag haft äran anföra, det nemligen, att man ej nu på förhand kan med någon säkerhet beräkna den blifvande härens manskapsstyrka eller kostnaderna för densamma samt att man sålunda egentligen ej vet hvad man beslutar.

Ett ytterligare skäl af både ekonomisk och militärisk art finnes i det förhållandet, att beväringens årskontingenter vexla så betydligt det ena året mot det andra, att man ej heller med någon säkerhet kan uppgöra de årliga budgeterna och att behovet af nödigt befäl för öfningarna blifver så ojemnt. Komiterade hafva sjelfva, sid. 75, framhållit vigten af att *stammens* rekrytstyrka hvarje år må blifva lika stor. Samma skäl kunna anföras för att äfven beväringens rekrytstyrka alltid bör vara lika.

Ett annat skäl till nummerdragningens införande ligger i värnpligtigslagens bestämmelse § 22 mom. c, der det för inskrifningsrevisionen stadgas, »att bland de värnpligtige, som enligt § 19 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal, som från inskrifningsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyssnämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält»; här slutar momentet, som besynnerligt nog icke är fullständigt avslutadt, men den underförstådda slutmeningen kan ej vara någon annan än denna: *och i andra rummet de som inskrifningsrevisionen kan finna för godt att dertill utse*, ty någon grund eller ledning för uttagningen af det härför resterande behöfliga antalet finnes icke angifven och kan ej heller angifvas, så

fram ej nummerdragning införes, hvilken får bestämma ordningen emellan lika lämplige värnpligtige, den enda rättvisa grunden för en sådan uttagning.

En lika stor, om ej större svårighet och godtycklighet uppkommer vid bestämmandet af hvilka af beväringen som vid mobilisering skola tillhöra linien, reserven eller besättnings- och depöttrupperna, emedan denna fördelning ej infaller med jemna årsklasser, utan en och samma årsklass kommer enligt förslaget att blifva fördelad på dessa olika härdelar. Nummerdragningens införande lemnar äfven här en säker och rättvis grund för fördelningen.

Ännu ett skäl finnes och detta af konstitutionel art. Genom att *i lag* bestämma det antal, som fullständigare skall öfvas, har representationen förbehållit sig sin konstitutionella rätt, liksom förhållandet varit förut i Sverige och är inom andra stater, att blott i mån af landets blifvande tillgångar samt efter Riksdags pröfning och beslut öka liniens numerära styrka, hvilken rätt genom den nya lagens antagande blifver till spillo gifven.

Hela den beväringstyrka, som för liniens mobilisering är behöflig, belöper sig till 64,273 man. Med iakttagande af den årliga s. k. naturliga afgången för hvarje årsklass samt att blott 2:dra till och med 6:te årsklassen bör vid mobiliseringen genast ingå i linien, erfordras härför en årlig uttagning af 1:sta årsklassen af 14,545 värnpligtige. Ett annat behof uppkommer derigenom att man vid mobiliseringen påräknar ett antal s. k. värnpligtige officerare, underofficerare, vice korporaler samt spel, uppgående till 3,969 man, hvilka man anser sig kunna uttaga ur beväringen. I detta antal ingår äfven reserv- och depöttruppernas, d. v. s. hela andra uppåtdets behof af samma slags befäl, hvarföre det således kommer att uttagas ur alla 12 årsklasserna, och en ökning af första årsklassens styrka med 500 man lemnar fullt tillräcklig tillgång härtill. Den årliga rekrytstyrkan beväring skulle härigenom blifva 15,045 man. Ett ytterligare tillägg är dock behöfligt för att ersätta dem, hvilka af det i linien stående beväringmanskapat taga anställning som stamsoldater eller fast aflönadt befäl. Den årliga rekryteringskontingenten härför utgör 6,023 man, men mera än allra högst halfva detta antal kommer dock ej att utgå ur det *öfvade* beväringmanskapets led, enligt komiterades beräkningar sid. 76 och 101, der komiterade komma till det resultat, att af stammanskapets rekryter blifva ungefär lika många dertill antagne före 21 års ålder som *efter* samma ålder. Derjemte torde väl åtskilliga af

det genom nummerdragningen bildade ersättningsmanskaper äfven komma att taga fast anställning, hvarjemte en hel del befäl och de fleste af spelet vanligen vid ännu yngre ålder taga anställning, af hvilka orsaker man med temlig säkerhet skulle för nu nämnda ändamål kunna beräkna den årliga afgången af liniens öfvade beväring till högst 3,012 man eller för jemnhetens skull till 3,000. Det årliga behovet 15,045 krigsduglige värnpligtige borde således ökas med dessa 3,000 man och blefve i allt 18,045 man som af 1:sta årsklassen årligen borde uttagas till den längre öfningen.

Man skulle visserligen i lagen kunna bestämma denna siffra, men då man ej på förhand kan med fullkomlig visshet beräkna detta sista tillskott, synes det mig vara bättre att Kongl. Maj:t bestämmer detsamma hvarje år till lika stort antal med dem som af liniens beväringmanskaper det närmast föregående året tagit fast anställning vid befälskadern och stammen. Detta antal erhålles på siffran genom regementschefernes till krigsstyrelsen hvarje år i Januari månad ingående rapporter och förslag öfver liniens beväringmanskaper. Troligen blifver skilnader i antal ej stor ifrån det ena året till det andra, men genom detta tillvägagående har man icke lemnat något åt ovissa tillfälligheter.

Det är icke svårt att finna det en ganska betydlig besparing genast ernås genom detta tillvägagående. Under antagande, att komiterades beräkning af beväringens första årsklass vore fullt riktig, skulle det tyckas som besparingen genom mitt förslag blefve ringa, då komiterade fått 1:sta årsklassens till vapenöfning afsedda styrka till 18,592 man, och enligt min beräkning dertill fordras 18,045 man. Men det är härvid att märka, att komiterade i verkligheten hafva för *härens* behof 24,615 man af 1:sta årsklassen, se sid. 81 i betänkandet, men att de genom afdrag af befälets och stammens rekryteringsbehof fått ned antalet till 18,592. Om man närmare granskar min strax här ofvan gjorda beräkning, ingår uti antalet 18,045 äfven *hela* detta rekryteringsbehof, hvarföre nämnda antal rätteligen bör jämföras, *icke* med komiterades 18,592, utan med antalet 24,615, hvarföre besparingen på 1:sta årsklassen enligt mitt förslag, jämfördt med komiterades beräkning, blifver i *verkligheten* 6,570 man, som genast kommer att utgöra årsklassens ersättningsmanskaper. Med beräkning af den s. k. naturliga afgången äfven bland dessa och 10 procent vid mobiliseringen, uppginge detta, af 2:dra till och med 6:te årsklasserna, till 26,154 man, hvilka hade 30 dagars öfning och som i första rummet skulle fylla ut fälthärens luckor.

Som jag emellertid, på goda grunder, fått den krigsdugliga bevärin-

gens 1:sta årsklass för hären att uppgå till 28,547 man, få af samma årsklass således 10,502 man afdelas som ersättningsmanskaf. 2:dra till och med 6:te årsklassernas ersättningsmanskaf blefve derföre vid mobilisering, med iakttagande af »afgången» som förut, 41,810 man. Detta antal är för det afsedda ändamålet alldeles icke för stort, då t. ex. i Tyskland ersättningsmanskafet är till antalet större än hela linien.

I mån som vår folkmängd tillväxer blifver det ensamt ersättningsmanskafet som kommer att stiga i antal.

Med beväringens inträde i 7:de årsklassen eller 2:dra uppbådet behöfver någon skilnad ej vidare göras emellan de mera och mindre öfvade, utan böra *hela* årsklasserna derefter hafva precis samma pligter. Någon olägenhet bör häraf icke kunna uppstå, då andra uppbådet, enligt komiterades förslag, ensamt är afsedt att bilda reserv-, depôt- och besättnings-trupper och ej gerna kunna komma att sändas i elden förr än de en tid varit samlade och erhållit öfning. Man skulle visserligen äfven här kunna åtskilja de mera och mindre öfvade och bestämma de senare som ersättningsmanskaf åt de förre, men detta kan, som sagdt är, ej vara behöfligt, då dessutom skilnaden i öfning ej är synnerligen stor och lång tid förflutit sedan båda gjorde sina öfningar.

För skyldigheternas och fördelarne af nummerdragningens jemna fördelning öfver hela landet blir nödvändigt att regementsområdena bestämmas efter folkmängden och således i enlighet med 1875 års förslag. Komiterade hafva, synes det mig, utan tillräckliga skäl frångått detta förslags bestämmelser härutinnan. Derigenom inträffar också, hvad komiterade sjelfva å sid. 83 anföra, att vid en fullständig mobilisering af äfven depot- och reservtrupper erfordras inom somliga delar af landet icke någon klass af 2:dra uppbådet, men inom andra delar äfven 7, 8, 9, 11 och på Gotland till och med alla 12 årsklasserna. En så ojemnt fördelad uttagning af manskaf vid mobiliseringen är ej öfverensstämmande med den rättvisa som äfven härutinnan bör råda. Derigenom uppstår äfven för flere regementen stor brist på behöfligt ersättnings- och reservmanskaf, som är så nödvändigt att ega. Exemplet med Gotland anser jag dock ej här böra vara bestämmande, ty om denna ö anfaller, komma sannolikt både 1:sta och 2:dra uppbådet äfvensom dess landstorm att inkallas, hvaremot der uppsatte trupper svårligen kunna påräknas vid fastlandets försvar, men i öfriga delar af riket bör uttagningen jemnt fördelas. Äfven med den s. k. garantilag, som komiterade föreslagit, synes mig regementsområdena böra indelas i det närmaste efter folkmängden, ty eljest

komma ej de föreslagna rekryterings- eller garantiområdena att infalla med regementsområdena, hvilket väl för stamtruppens rekrytering vore af största vigt.

Lika nödvändig som nummerdragning är för hären, lika nödvändig är den äfven för flottan, hvarför dess uppgifna behof af en årlig beväringstyrka af 500 man äfven genom nummerdragning bör uttagas af dem, som Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition föreslagit skola tillhöra flottan.

Rörande rättvisan af den nummerdragning, jag här föreslår, är ej svårt att finna, det inskrifningsrevisionen och militärbefälet — det senare isynnerhet vid mobiliseringstillfället — blir, till eget och manskapets obehag, tvunget att på alldeles godtyckliga grunder fördela detsamma i de kategorier med olika krigsskyldighet, som jag här föreslagit böra bestämmas genom nummerdragning. I befälets godtyckliga fördelning af manskapet kan väl ej ligga mera rättvisa än i en nummerdragning.

På grund af hvad jag nu anfört får jag äran föreslå:

att till värnpligtslagens 7:de § fogas ett nytt moment af följande lydelse: För härens linie uttagas årligen 15,045 värnpligtige tillika med ett antal motsvarande det som af beväringliniemanskapet det föregående året tagit fast anställning vid hären, och för flottan 500 värnpligtige, så vida tillgång på approberade värnpligtige härtill finnes. De öfriga värnpligtige utgöra liniens ersättningsmanskap;

att i samma lags 14:e § emellan 2:dra och 3:dje momenten, eller der Riksdagen kan finna det lämpligt, införes ett nytt moment af följande lydelse: Vid inskrifningsförrättningens början skall hvar och en af de i inskrifningslängden första gången uppförde värnpligtige draga ett nummer till bestämmande af ordningen de värnpligtige emellan. För den som af en eller annan anledning är frånvarande drages numret af någon bland nämndens ledamöter;

att till samma lags 22:dra § mom. c i slutet tilläges: och i andra rummet de som vid inskrifningsförrättningen erhållit de lägsta numren;

att i § 27 i samma lags 1:a moment insättes:

värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven i *linien*, skyldig, etc.;

och i samma §, 2:dra momentet — — befrias värnpliktig vid härens *linie*, om etc.;

samma paragrafs 3:dje moment nedflyttas som 4:de moment och momentet 3 erhåller följande lydelse: Liniens ersättningsmanskaper vapenöfvas i likhet med de bestämmelser, som före denna lags antagande gälla för allmänna beväringssmanskaper.

Stockholm den 3 Februari 1883.

P. A. H. Stjernspetz.